

ISSN: 2146-1961

Yıldız, M. & Şener, T. (2021). Recep Tayyip Erdoğan'ın Uluslararası Platformlardaki Konuşmaları Üzerine Bir Araştırma, *International Journal of Eurasia Social Sciences (IJOESS)*, 12(46), 1274-1297.

DOI: <http://dx.doi.org/10.35826/ijoess.3057>

Makale Türü (ArticleType): Araştırma Makalesi

RECEP TAYYİP ERDOĞAN'IN ULUSLARARASI PLATFORMLARDAKİ KONUŞMALARINI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA*

Mustafa YILDIZ

Akdeniz Üniversitesi SBE Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, Antalya, Türkiye

mustafay2040@gmail.com

ORCID: 0000-0003-2354-015X

Turan ŞENER

Dr. Öğr. Üyesi, Akdeniz Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, Antalya, Türkiye

turansener@akdeniz.edu.tr

ORCID: 0000-0001-5430-4462

Gönderim tarihi: 10.09.2021

Kabul tarihi: 18.11.2021

Yayın tarihi: 15.12.2021

Öz

Lider ve söylem siyaset biliminin ve siyasal iletişimin en önemli konuları arasında yer almaktadır. Özellikle demokratik sistemin oturmasıyla birlikte seçmen tercihlerinin öneminin artması siyaset kurumunda seçmenin tercihinin etkileyecek aktörlerin ve araçların da öneminin artmasına sebep olmuştur. Çünkü siyasetin temel amacı insanları ikna etmek, etkilemek ve tercihinin kendi lehine değiştirmektir. Elbette bu doğrultuda liderin ve söylemin temel araçlar olduğu bilinmektedir. Ayrıca küreselleşme ve iletişim teknolojilerindeki gelişmeler siyasal iletişimde lider ve söylemi yerel ve ulusal düzeyden uluslararası bir boyuta taşımıştır. Bu gelişmelerle birlikte siyaset bilimi, siyasal iletişim, siyaset psikolojisi gibi pek çok alanda çalışma alanı bulan lider ve söylemin uluslararası düzeyde de etkinliğinin arttığı görülmektedir. Bu araştırmanın amacı, Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan tarafından Birleşmiş Milletler (BM), İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT) ve Türk Konseyi (TK) gibi uluslararası örgütlerde gerçekleştirdiği konuşmaların Türkiye basınında hangi oranlarda ve ne şekillerde yer aldığını analiz etmektir. Aynı zamanda, Erdoğan'ın konuşmalarının haberleştirilmesi ve okuyucuya aktarılması sürecinde, gazetelerin haberleri sunma biçimleri de ele alınmıştır. Bu çalışma sürecinde, sosyal bilimlerde sıklıkla tercih edilen içerik analizi yönteminden yararlanılmıştır. İçerik analizi yöntemi, "araştırmanın kurgulanması" sürecinde sunduğu özgürlük ve incelenen dokümanların sadece araştırma konusunu ilgilendiren kısımlarını ele almaya odaklanması bakımından tercih edilmiştir. Bu bakımdan da örneklem olarak seçilen 18 adet gazetede yer alan haberler, araştırma problemi kapsamında incelenmiş ve tablolar oluşturulmuştur. Çalışma sonucunda Erdoğan'ın konuşmalarının Türkiye basınında oldukça geniş yer aldığı ve gazetelerin ilgili konuşmalara, benimsemiş oldukları görüşler oranında ve çerçevesinde yer verdikleri görülmüştür.

Anahtar kelimeler: lider, söylem, siyasal iletişim

* Bu makale, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi Ana Bilim Dalı bünyesinde, 26.07.2020 tarihinde kabul edilen "Recep Tayyip Erdoğan'ın Uluslararası Platformlardaki Konuşmalarının Söylem Analizi ve Medyaya Yansımaları: Birleşmiş Milletler, İslam İşbirliği Teşkilatı ve Türk Konseyi Örneği" başlıklı yüksek lisans tezinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

A RESEARCH ON THE SPEECHES BY RECEP TAYYIP ERDOĞAN AT INTERNATIONAL PLATFORMS

ABSTRACT

Leader and discourse are among the most important subjects of political science and political communication. The increase in the importance of voter preferences, especially with the establishment of the democratic system, has led to an increase in the importance of the actors and tools that will affect the election of the voters in the political institution. Because the main purpose of politics is to persuade people, to influence and to change their preferences in favor of themselves. Absolutely, it is known that the leader and the discourse are the basic tools in this direction. In addition, developments in globalization and communication technologies have carried the leader and discourse in political communication from local and national level to an international dimension. With these developments, it is seen that the effectiveness of the leader and discourse, which finds work in many fields such as political science, political communication, and political psychology, has increased at the international level. The purpose of this research is to analyze the rate and form of speeches delivered by Recep Tayyip Erdoğan in international organizations such as the United Nations (UN), the Organization of Islamic Cooperation (OIC) and the Turkic Council (TK) in the Turkish press. At the same time, the way the newspapers present the news in the process of reporting Erdogan's speeches and conveying them to the readers will also be discussed. In this study, the content analysis method, which is frequently preferred in social sciences, was used. The content analysis method was preferred in terms of the freedom it offers in the process of "constructing the research" and focusing only on the parts of the documents examined that are relevant to the research topic. In this respect, the news in the 18 newspapers selected as the sample were examined within the scope of the research problem and tables were created. As a result of the study, it was seen that Erdogan's speeches were widely covered in the Turkish press and the newspapers included the relevant speeches in proportion and within the framework of the views they adopted..

Keywords: leader, discourse, political communication.

GİRİŞ

Siyaset ve iletişim, gelişen demokratik teamüllerle birlikte kitleyi etkilemede birlikte hareket etmesi zorunlu hale gelen temel iki alandır. Bu alanların birlikte hareketiyle birlikte siyaset bilimi ve iletişim biliminin hatta psikoloji, sosyoloji, pazarlama ve hukuk gibi temel alanları da içine alarak geniş bir yelpazede çalışılan siyasal iletişim alanının gelişmesine ve öneminin giderek artmasına sebebiyet vermiştir. Bu noktada özellikle seçmen ve kamuoyu üzerine yürütülen çalışmalarda kitleyi etkileyen temel unsurlardan olan liderin ve liderin söyleminin önemli bir yeri olduğu düşünülmektedir.

Esasen sistem ne olursa olsun yöneten için kamuoyu ve kamuoyunu ikna için söylemin yeri tartışılmasa da demokratik sistem, seçmenin tercihini temel öncelik haline getirdiği söylenebilir. Hatta temsili demokrasi anlayışının alan yazında yer alan pek çok eleştirisine çözüm olarak sunulan katılımcı demokrasi formları, bireyin karar alma süreçlerine doğrudan katılımını savunmaktadır (Alkan, 2018: 24). Bireyin doğrudan katılımı da onun ikna edilebilmesi için yürütülen çalışmaların önemini ortaya koymaktadır. Bu anlamda hiç şüphesiz ki siyasi kişilikler de iletişimden yararlanmaktadırlar. Özellikle siyasi bir grubun temsilcisi olan ve bu temsiliyetin kazanımıyla ülke yönetimine de talip olan liderlerin, iletişimin tüm imkân ve olanaklarından yararlandıkları görülmektedir. Özellikle siyasi bir liderin, kitleyi ikna için yürütülen faaliyetlerde verilen mesajların, sadece bulunduğu ortamla sınırlı kalmadığı, yayılmasında ise çağımızın getirdiği kitle iletişim olanaklarının katkısının olduğu söylenebilir.

Yukarıdaki temel değerlendirmelerin çerçevesinde bu araştırmanın temel amacı, Cumhurbaşkanı Erdoğan tarafından uluslararası platformlarda gerçekleştirilen konuşmaların Türkiye iç basınında ne kadar ve ne şekilde yer aldığını saptamaktır. Yapılan bu analiz ile aynı zamanda Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın konuşmalarının Türkiye iç politikasına yönelik olup olmama durumu da analiz edilmiş olunacaktır. Bu çalışma; odak noktası çerçevesinde teorik, yöntem ve uygulama kısmı olarak üç ana bölümden oluşmaktadır. Araştırmanın *ilk kısmında*, lider ve liderlik kavramlarının siyaset içerisindeki yeri ve aynı zamanda siyasi lider açısından hitabetin önemi üzerine teorik bir değerlendirme sunulacaktır. Araştırmanın *yöntem kısmında* ise bu çalışma ortaya çıkarılırken nasıl bir yol izlendiği ve çalışma boyunca yararlanılan içerik analizi yöntemi hakkında kısa bir teorik çerçeve sunulacaktır. İçerik analizi hakkında aktarılan teorik bilgiler, araştırmanın süreci ve elde edilen bulguların sınıflandırılmasını anlamak açısından önemlidir. Araştırmanın *uygulama kısmında* ise örneklem olarak seçilen BM, İİT ve TK örgütlerinde; Erdoğan tarafından gerçekleştirilen toplam 23 adet konuşmanın, Türkiye'de yayım yapan 18 adet gazetede yer alma oranları ve biçimleri analiz edilecektir. Elde edilen bulgular, içerik analizinin sunduğu "araştırmayı kurgulama" kolaylığından da yararlanılarak belli sınıflandırmalara tabi tutulmuştur.

Liderin Siyasetteki Yeri

İletişim, insanların birbirlerini anlamada noktasında başvurdukları temel bir dinamiktir (Tokgöz, 2008: 98). İnsan için bu kadar temel bir araç olan iletişim kavramı, zaman içerisinde çeşitli şekillerde tanımlanmıştır. İletişim disiplini içerisinde H. Lasswel ve W. Schramm gibi araştırmacılar, iletişim kavramını, gönderici konumdaki kişinin

alıcı konumdaki kişiye ulaştırmak istediği herhangi bir iletiyi “gazete”, “telgraf” vb. öteki kitlesel düzeydeki iletişim araçlarından faydalanarak aktarılması süreci olarak tanımlamıştır (Güngör, 2015: 24). İletişim kavramı zaman içerisinde bu ve benzeri diğer birçok tanımlama ile “insanların haber alma ihtiyacı” olarak algılanmaya başlamıştır. Özellikle siyaset süreci bakımından iletişim, toplum tarafından iktidarın faaliyetlerini denetlemede kullandığı bir araç olarak algılanmaya başlamıştır.

İletişim kavramının çeşitli tanımlamalarının olmasının temelinde, insana dair her türlü faaliyet alanında baş rol oynaması gelmektedir. Bu bakımdan iletişim kavramı, siyaset ve siyasete dair olan her türlü alanda da son derece dikkat edilmesi gereken bir kavram olarak karşımıza çıkmıştır. Bu minvalde, siyaset sürecinin odak noktasının ve aynı zamanda siyasetin icra edildiği yerin toplum olmasında en temel etmenin, iletişim olgusunun kendisi (Geçer, 2016: 276) olduğunu söylememiz mümkündür. Öte yandan Akdağ’a (2020: 9) göre de iletişim kavramı, siyasetin kendini gerçekleştirebilmesinden temel bir misyon üstlenmektedir.

Siyasetin biliminin iletişim ile olan ayrılmaz bağları, zaman içerisinde siyasal iletişim sürecinin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Siyasal iletişim sürecinde temel amaç, hedef kitleyi etki altına alarak onların desteğini kazanmaktır (Aziz, 2011: 49). Genellikle siyasi kişiler tarafından icra edilen siyasal iletişim sürecinin, aynı zamanda hitap ettiği kitleyi “bilgilendirici” bir yönü de bulunmaktadır (Lilleker, 2013: 23). Bu bakımdan siyasal iletişim süreci, her ne kadar iletişim sürecine bağlı olsa da aynı zamanda bu süreci hayata geçiren “kişilere” de bağlı olmuştur. Özellikle “siyasi kişiler” olarak adlandırılarak bir başlık altında toplanan bu kişiler, toplumun geleceğini yönlendirme noktasında son derece etkili olmaktadır. Bu bakımdan, siyasi kişiler tarafından yönlendirilen siyasal iletişim süreci, ancak kitlesel düzeyde insanlara ulaşma imkânı olan iletişim araçları sayesinde hayat bulabilmiştir. Bu çerçevede, iletişim tarihi incelendiğinde ‘gazete’, ‘radyo’, ‘televizyon’ ve ‘dergi’ gibi kitlesel ve tek yönlü araçların (Tokgöz, 2008: 49), toplum nezdinde, siyasal iletişim sürecinin yaygınlaşmasına neden olduğunu söylemek mümkündür. Bu sayede de hem siyasi kişilerin hem de siyasal iletişim sürecinin faaliyet alanı oldukça genişlemiştir. Ayrıca iletişim teknolojilerindeki gelişmeler ve bireylere sunduğu imkânlar ile birlikte internet medyasının (yeni medya) da toplumsal yaşamın vazgeçilmezi haline geldiği ve kullanımının yoğunlaştığı görülmektedir (Çağlar ve Köklü, 2017: 149). Özellikle sosyal medya siyasal iletişim sürecinde etkin bir şekilde siyasal bilgi aktarımına hatta siyasal katılıma katkı sağlamaktadır. Arap baharından ABD başkanlık seçimlerine kadar uluslararası pek çok siyasi olayın hem oluşumunda hem de takibinde sosyal medyanın etkisi önemli birer örnek olarak düşünülebilir (Çağlar ve Asıgbulmuş, 2017: 87).

Siyasi kişilerin içerisinde “lider” olarak nitelendirilen kişiler diğer kişilere göre ön plana çıkmaktadır. Siyasal iletişim açısından lider olarak nitelendirilen kişiler genellikle bir grubun temsilcisi, bir partinin genel başkanı, hükümetin başındaki kişi ya da devletini temsil eden cumhurbaşkanı olarak nitelendirilmektedir. Bu bakımdan lider kavramı ve siyasi liderin anlaşılması önemlidir. Çünkü siyasi bir liderin her türlü faaliyeti toplumu ilgilendirmektedir. Bu bakımdan siyasi bir liderin konuşma eylemi oldukça önemlidir (Özdemir, 2017: 284). Bu bağlamda, siyasi bir liderin ortaya koyduğu “siyasi sözler” hem çok doğal hem de bir o kadar önemli bir eylem olarak ele alınmaktadır.

Siyasi liderin anlaşılabilmesi için öncelikle lider kavramının anlaşılması gerekmektedir. Liderlik kavramının anlamsal yönü oldukça geniştir. Çeşitli disiplin ve alanlar da farklı şekillerde tanımlanmaktadır. Ancak bizim liderlik kavramında odak noktamız: siyaset açısından liderlik olacaktır. Yunancada “hegemonia” kavramıyla tanımlanan liderlik kavramı (Heywood, 2015: 276), tarihsel süreç içerisinde genellikle “güç” ya da “iktidar” kavramlarıyla bir arada kullanılmıştır (Bozduman, 2020: 276). Bu bakımdan da liderlik kavramının, toplumlar tarafından, genellikle siyaset ve yönetim kavramları ile özleştirdiğini söylemek mümkündür. Günümüzde liderlik kavramının anlamsal kapsamı (yerel ve küresel düzeyde) oldukça genişlemiştir (Yılmaz ve Şahin, 2014: 1). Bu anlamsal genişlik, lider ve liderlik kavramlarına her alanda ihtiyaç duyulmasından kaynaklanmaktadır.

Literatürde liderlik, bir kişinin belirli bir amaç doğrultusunda insanları etkilemesi ve aynı zamanda da yönetsel yönden gücü elinde bulundurması olarak tanımlanmaktadır (Bozduman, 2020: 278). Bu çerçevede de liderliği, kısaca “toplum yönlendirebilme” (Oğuz, 2018: 85) sanatı olarak tanımlamak mümkündür. Öte yandan liderlik için yalnızca doğru fikirlere sahip olmak asla yeterli olamaz. Lider, ancak fikirlerini doğru bir dil kullanımı ile hedef kitlesine aktarabildiği ölçüde tam anlamıyla bir lider olabilir (Yılmaz vd., 2014: 256). Bu bakımdan da lider ve liderlik etmenin hem belli kalıpları olduğunu hem de lider olan kişilerin belli kuralları hayata geçirmesi gerektiğini söylemek mümkündür.

Siyaset, insanların çeşitli yollarla ikna edilmesi ve etki altına alınmaya çalışılmasıyla iktidarı elde etmeye yönelik faaliyetleri kapsayan bir süreçtir (Başarır, 2019: 627). Bu bakımda siyasi lider de toplumun amaçlarını dikkate alan ve bu amaçlar doğrultusunda toplumu yönlendirme çabası içerisinde olan kişidir (Yolcu, 2019: 94). Siyasi liderin toplum ile olan ilişkisinde kullandığı dil önemlidir. Çünkü bir siyasi lider için dil, toplumu ikna etme ve yönlendirebilme noktasına kullanabileceği tek araçtır. Hatta kimi araştırmacılar lider veya liderlik kavramı üzerine yürütülen tanımlamaların ortak noktasının, lider bir kişinin “güzel” ve “etkili” bir şekilde konuşabilmesi (Özdemir, 2017: 283) olduğunu belirtmişlerdir.

Siyasi lider açısında konuşma eylemi oldukça önemlidir. Bu bakımdan siyasi liderin gerek hitabet gücü gerekse de retorik olgusuna hakimiyeti son derece önemlidir. Hitabet, bir bireyin karşısındaki kişi veya kişilere yönelik konuşma tarzı veya konuşa üslubudur (Güngör, 2015: 131). Siyasal iletişim süreci içerisinde üslup kavramını şekillendiren faktörler: “siyasi aktör”, “söz”, “mekân” ve “niyet (konuşmanın gerçekleştiği zamanı, dönemi ve hayata geçirme çabası)” şeklinde olmak üzere dört tanedir (Başarır, 2020: 127). Bu bakımdan da siyasi bir liderin bu dört etmene dikkat etmesi sağlıklı bir iletişim için gereklidir. Retorik kavramını ise kısaca: *herhangi bir konu üzerinde mevcut olan ikna yollarını bulmak* şeklinde tanımlamak mümkündür. Bu bakımdan da retorik kavramının “kurallarını” belirlemek mümkün değildir (Çoşkun, 2014: 268). Ancak retorik kavramının her ne kadar sınırları çizilmese de siyasi bir liderin her zaman dikkat etmesi gereken bir kavram olduğu kesindir.

Günümüzde üretilen siyasi nitelikli enformasyonun çoğunluğu kitlesel medya araçları tarafından insanlara ulaştırılmaktadır (Heywood, 2015: 282). Özellikle siyasi liderlerin nerdeyse tüm söylem ve hareketleri medya tarafında işlenerek topluma aktarılmaktadır. Bu bakımdan medya, siyasi kişilerin söylem ve hareketlerinin hedeflenen kitleye ulaşması noktasında kilit bir rol oynamaktadır (Aziz, 2019: 45). Bu önemli işlev medyayı lideri

aktarmada önemini ortaya koyduğu gibi ilgili medya kanallarının bağlı olduğu kurum veya kuruluşlar ya da benimsemiş oldukları ideolojik görüşler ekseninde siyasi kişilerin eylemlerini topluma aktarmaları da kaçınılmazdır. Bu durumda medyanın sahip olduğu dünya görüşüne göre toplumun yönlendirileceği ya da bir başka ifadeyle medyanın gerçekleri çarpıtabileceği söylenebilir.

Günümüzde internetin ve teknolojinin sunduğu imkanlar çerçevesinde insanların haber alma kanalları ve okuma alışkanlıkları önemli oranda değişmiştir. Ancak her ne kadar gazeteler geleneksel kitle iletişim araçları içerisinde yer alsa da günümüzde hala okuyucu bulabilmektedir. Özellikle toplumun belli kesimleri tarafından bir kültür olarak hala gazete okunmaktadır. Bu anlamda, geleneksel medya içerisinde yer alan gazeteler, medya kuruluşları tarafından toplumun yönlendirilmede kullanılmaya devam etmektedir. Bu bakımdan da gazeteler siyasal iletişim ve bir liderin konuşmalarını yansıtmaya şekilleri ve oranları açısından irdelenmeye değerdir.

YÖNTEM

Araştırmanın Çalışma Grubu

İçerik analizi yöntemi, araştırma yapılacak konu ve o konu hakkında ortaya atılan araştırma soruları ile şekillenebilen bir araştırma yöntemidir. Bu bakımdan da içerik analizi yöntemi, ele alınan araştırma konusu çerçevesinde kendi kapsamını belirleyebilen bir araştırma yöntemidir (Gökçe, 2006: 21). Bu çalışmada da içerik analizinin sunduğu esneklik çerçevesinde araştırmanın kapsamı ve sınırlılıkları belirlenmiştir.

Bu araştırmanın odak noktası, Erdoğan'ın uluslararası platformlarda ortaya koyduğu konuşmaların Türkiye basınında ne oranda ve ne şekillerde yansıdığını analiz ederek, konuşmaların Türkiye iç siyasetine mi yönelik olduğunu hakkında fikir edinmektir. Araştırmanın konusu çerçevesinde Erdoğan ve Erdoğan'ın konuşmalarını konu edinen tez, makale, kitap vb. diğer birçok dokümanların daha çok Erdoğan'ın iç politikada gerçekleştirdiği konuşmalar üzerine odaklanıldığı görülmüştür. Diğer yandan Erdoğan'ın uluslararası platformlardaki konuşmalarına yer verilen çalışmaların ise genellikle Davos gibi belli konuları ele alan çalışmalar olduğu görülmüştür. Bu çalışmada, bu dar kapsamlı literatürü daha da zenginleştirmek ve Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın uluslararası örgütlerin çatısı altında ortaya koyduğu konuşmaların daha kapsamlı bir analizi ortaya koyulmaya çalışılmıştır.

Yapılan araştırmada Cumhurbaşkanı Erdoğan tarafından uluslararası platformlarda gerçekleştirilen çok sayıda konuşma olduğu görülmüştür. Bu araştırmanın odak noktası doğrultusunda, araştırmanın kapsamı ve aynı zamanda sınırlılıklarını ortaya koyabilmek için Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın çeşitli ortamlarda (basın toplantısı, kongre vb.) yaptığı toplamda 76 adet konuşması incelenmiştir. Bu konuşmalar gruplandırıldığında ise uluslararası platformların yoğunlukta olduğu görülmüştür.

Uluslararası örgütlerde yapılan konuşmaların gerek uzun olması gerekse de ele aldığı konular küresel, bölgesel ve Türkiye ile olan bağlamı düşünüldüğünde bu konuşmaların analiz edilmesi daha nitelikli verilerin elde edileceğini düşündürmüştür. Bu bakımdan bu araştırmanın kapsamı, birbirinden farklı amaçları, hedefleri ve

kuruluş felsefesine sahip olan BM, İİT ve TK örgütleri ile sınırlı tutulmuştur. BM'nin temel varlık felsefesi "uluslararası barışı" tesis etmektir. Bu bakımdan dünya üzerindeki birçok devletin üye olduğu bu platformda Erdoğan'ın yaptığı konuşmaların iç politikaya yönelik olup olmadığını belirlemek önemlidir. Diğer yandan İİT dini bir kuruluş felsefesine sahiptir. Türkiye'de yaşayan insanların genelinin Müslüman olması bakımından Erdoğan'ın bu örgütün çatısı altında ortaya koyduğu konuşmaların iç politikaya yönelik olup olamayacağını belirlemek önemlidir. TK örgütü diğer örgütlere göre henüz çok yeni bir oluşum olsa da Türkiye'nin tarihsel birikimi bakımından var olan kültürel bağları ve bu örgüte üye devletlerin oluşturduğu coğrafi konum bakımından Erdoğan'ın bu platformda ortaya koyduğu konuşmaların iç politikaya yönelik olup olmadığını belirlemek son derece önemlidir.

Bu araştırmanın kapsamı; birbirlerinden çok ayrı kuruluş, hedef ve faaliyetleri olan BM, İİT ve TK örgütleri ile sınırlı tutulmuştur. Bu örgütlerin çatısı altında Cumhurbaşkanı Erdoğan tarafından gerçekleştirilen toplamda 23 adet konuşması analiz edilmiştir. Bu konuşmaların Türkiye basınına yansımalarını saptayabilmek için ele alınan 23 adet konuşmanın gerçekleştiği tarihler göz önünde bulundurularak Türkiye'de ulusal düzeyde basım yapan toplamda 45 adet gazete üzerinde analizler gerçekleştirilmiştir. Bu analizler sonucunda 18 adet gazetede Erdoğan'ın ilgili platformlarda yaptığı konuşmalara yer verdiği görülmüştür. Konuşmalara yer veren 18 gazetenin, Erdoğan'ın konuşmaları gerçekleştirdiği tarihten hemen sonraki üçer günü taranmıştır. Bu taramalarda Erdoğan'ın konuşmaları ile ilgili haberler içerik analizi yöntemi ile incelenmiştir. Bu incelemelerde elde edilen sonuçlar neticesinde oluşan veriler, araştırmanın odak noktası çerçevesinde tablolar haline dönüştürülmüştür.

Araştırmanın Evren ve Örneklem Süreci

Bu araştırmanın evren ve örneklem sürecini iki başlık altında aktarmak, bu araştırmanın kapsamının ve var olan kısıtlılıklarını daha da anlaşılır hale getirmiş olacaktır. Birinci evren ve örneklem süreci, bu çalışmanın temel amacı doğrultusunda incelenecek olan uluslararası platformları belirlenmesine yöneliktir. Bu örgütleri belirleyebilmek için yapılan araştırmada Erdoğan'ın çeşitli organizasyonlarda (toplantı, konferans, basın toplantısı vb.) 76 adet konuşma yaptığı saptanmıştır. Bu konuşmalar içerisinde uluslararası örgütlerde yapılan konuşmaların daha fazla olması ve bu örgütlerin dünya üzerindeki bağlayıcılıkları göz önüne alındığında bu çalışma için evrenin "uluslararası örgütler" olmasına karar verilmiştir. Bu evrenden örneklem olarak ise BM, İİT ve TK örgütleri seçilmiştir. Bu örgütlerin örneklem olarak seçilmesinde, örgütlerin temsil kabiliyeti, üye sayısı, amaçları, faaliyetleri vb. özellikleri göz önüne alınmıştır. Diğer yandan en büyük faktör ise Türkiye ile olan bağları dikkate alınmıştır.

Bu araştırma için ikinci evren ve örneklem süreci, Erdoğan'ın BM, İİT ve TK örgütlerinde ortaya koyduğu konuşmaların Türkiye ulusal basını içerisinde ne oran da ve nasıl ele alındığını saptamaya yöneliktir. Bu amaç doğrultusunda Türkiye'de ulusal düzeyde basım gerçekleştiren toplamda 45 adet gazete evren olarak seçilmiştir. Belli bir örneklem elde edebilmek için araştırma kapsamından incelenen toplamda 23 adet konuşma bu evrende yer alan 45 gazete de yer verilme durumları işlenmiştir. Yapılan incelemede Erdoğan'ın 23 adet

konusmasına yönelik sadece 18 gazetenin haber yaptığı görülmüştür. Bu sebeple araştırmanın örnekleme, bu ilgili 18 adet gazete olarak amaçlı örneklem yöntemiyle belirlenmiştir. Literatür incelendiğinde bu tip çalışmalar için ideolojik olarak uç noktalarda yer alan örnek birkaç gazete ile analizler gerçekleştirildiği görülmektedir. Ancak gerek bu araştırmanın kapsamı gerekse de ortaya konulmak istenen verilerin niteliği bakımından örnekleme dahil edilen gazetelerin sayısında herhangi bir eksiltme yapılmamıştır.

Veri Toplama Araçları

Bu araştırmanın amacı, Erdoğan tarafından BM, İİT ve TK örgütlerinde gerçekleştirilen konuşmaların Türkiye basının hangi biçimlerde ve ne kadar süreyle yer aldığını analiz etmektir. Araştırmanın bu kapsamında, Türkiye’de basım yapan 18 gazete örneklem olarak seçilmiştir. Seçilen gazetelerde, konuşmalarla alakalı olarak yer alan haberlerin varlığı ve ne şekillerde yer aldığı, sosyal bilimler içerisinde sıklıkla kullanılan içerik analizi yöntemi ile belirlenmeye çalışılmıştır.

İçerik analizi, var olan tüm yazılı, görsel veya işitsel dokümanların sistematik bir şekilde ayrıştırılması ve bilgi yığınlarının daha da anlaşılır kılınmasını sağlayan bir analiz yöntemidir. İçerik analizini, anlaşılır kılınmak istenen bir metnin içeriğini bir tür *derleme* ve *çözümleme* yöntemi (Karadal vd., 2014: 14) olarak tanımlamak mümkündür. Bu bakımdan içerik analizinin genellikle reklam, ilan, afiş vb. çalışmalarının çözümlenmesi, dizi veya film gibi görsel öğelerin analiz edilmesi veya yazılı doküman olarak nitelendirilebilecek tüm dokümanların çözümlenmesinde yararlanılan bir analiz yöntemi (Arıkan, 2011: 55-56; Gökçe, 2006: 29) şeklinde geniş bir tanımlaması da yapılabilir.

İçerik analizi yöntemi, araştırmacı tarafından çalışılacak örneklemin kapsamını, araştırma konusu ekseninde sınırlandırmaya ve incelenecek olan dokümanları sadece araştırma konusunu kapsayan zaman dilimlerini ele almasına olanak vermesi (Bilgin, 2014: 11) bakımından diğer analiz yöntemlerine göre oldukça esnek bir çalışma alanı sunmaktadır. Bu bakımdan da içerik analizi ile çok fazla sayıda doküman ve bu dokümandaki bilgilerin, daha küçük gruplandırmalar haline dönüştürülmesi sürecinde yararlanılmaktadır (Ülkü, 2004: 372). Bu minvalde, içerik analizi yönteminin, araştırmacıya, araştırma süreci ve verilerin sınıflandırılması noktasında bir özgürlük sunduğunu söylemek mümkündür. Ayrıca içerik analizi yönteminin, araştırmacılar tarafından tercih edilmesinde en önemli neden, araştırma konusu çerçevesinde incelenen birden çok dokümanın yalnızca araştırma konusu ile ilgili kısımlarını incelemeye ve değerlendirmeye odaklanmış olması etkilidir (Gökçe, 2006: 21). Bu çalışma boyunca basılı olan gazetelere internet ortamından ulaşılarak ilgili analizler gerçekleştirilmiştir. Bazı gazetelerin internet üzerinden ulaşılamadığı durumda ise doğrudan ilgili gazetelerle iletişime geçilerek ulaşılmıştır.

BULGULAR

Bu çalışma esnasında içerik analizi sürecindeki odağımız; Cumhurbaşkanı Erdoğan tarafından BM, İİT ve TK örgütlerinde gerçekleştirilen toplamda 23 adet konuşmasının, Türk basını içerisinde, ulusal düzeyde basım gerçekleştiren 18 adet gazete tarafından hangi yönlerde, hangi şekillerde ve ne kadar süreyle yer aldığını

belirlemektir. Bu amaçla Cumhurbaşkanı Erdoğan tarafından BM, İİT ve TK’de gerçekleştirilen toplamda 23 konuşmanın içerik analizi yöntemi ile çözümlenmiştir. Bu çözümlemenden elde edilen bilgiler ışığında oluşturulan tablolar yorumlanacaktır.

Tablo 1. Konuşmaların Gazetelerin İlk Üç Gününde Yer Alma Sayılarının Genel Analizi

Konuşmalar ve Gazeteler	BM Konuşmaları (10 adet)	İİT Konuşmaları (10 adet)	TK Konuşmaları (3 adet)	Toplam
Akşam	7	9	2	18
Aydınlık	6	3	0	9
BirGün	7	3	0	10
Cumhuriyet	3	2	1	6
Evrensel	0	3	0	3
Hürriyet	10	8	2	20
Millî Gazete	0	6	1	7
Milliyet	10	6	3	19
Posta	6	5	3	14
Sabah	9	8	2	19
Sözcü	3	4	0	7
Takvim	9	4	2	15
Türkiye	10	9	2	21
Yeni Akit	11	12	3	26
Yeni Asya	2	3	0	5
Yeni Mesaj	3	5	2	10
Yeni Şafak	9	9	3	21
Yeni Çağ	6	4	2	12
Genel Toplam	111	103	28	242

Bu araştırma kapsamında, BM, İİT ve TK örgütlerinde Erdoğan tarafından gerçekleştirilen toplamda 23 adet konuşma, örneklem olarak seçilen 18 gazete üzerinde, Erdoğan’ın konuşma yaptığı tarihlerden hemen sonraki üç günü kapsayan haberler incelenerek belli tablolar ortaya çıkarılmıştır. Çalışma kapsamında BM ve İİT platformlarında yönelik 10 konuşma için 18 gazetenin ilk üç günü taranarak toplamda 1080 günlük haberler ve TK platformuna yönelik 3 adet konuşma için 18 adet gazetenin üç günlük haberleri analiz edilerek toplamda 162 günü kapsayan gazete haberleri incelenmiştir. Ayrıca örneklem olarak seçilen BM, İİT ve TK platformlarına yönelik olarak toplamda 1242 günlük gazete haberleri detaylı bir biçimde analiz edilmiştir. Yapılan bu detaylı incelemenin sonunda Tablo 1’de de yer aldığı şekilde, Erdoğan’ın ilgili platformlardaki konuşmalarını konu edinen toplamda 242 adet gazete haberinin olduğu saptanmıştır. Bu çalışma kapsamında oluşturulan tablolar ve ortaya çıkan veriler, tespit edilen 242 adet haberin baz alınmasıyla ortaya çıkarılmıştır.

Erdoğan’ın BM Örgütündeki Konuşmaları ile İlgili Tablolar ve Yorumları

Tablo 1’de de yer aldığı şekilde, çalışma kapsamında incelenen Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın 10 adet BM örgütündeki konuşmasına yönelik, örneklem olarak seçilen 18 adet gazete toplamda 111 adet gazete haberinin olduğu saptanmıştır. BM başlığı altında oluşturulan tablolar ve verilerin yorumlanmasında bu 111 adet gazete haberi baz alınmıştır.

Tablo 1 incelendiğinde, Erdoğan tarafından BM örgütünde gerçekleştirilen 10 adet konuşmayla alakalı olarak sol yayın çizgisine sahip olarak görülen Evrensel Gazetesi ve milli görüşün yayın organı olarak nitelenen Millî Gazete'nin hiçbir haberinde yer vermediği görülmektedir. Diğer yandan muhafazakâr görüşlü ama İslami bir tarikat ve cemaat temsilcisi kabul edilen Yeni Asya (2) ve Yeni Mesaj (3) gazeteleri yanında, kemalist ve merkez sol yayın çizgisini benimsediği kabul edilen Sözcü (3) ve Cumhuriyet (3) gazeteleri ise Erdoğan'ın BM örgütündeki konuşmaları ile ilgili en az sayıda haber ortaya koyduğu tespit edilmiştir. Öte yandan "İslamcı" bir çizgide yayın yaptığı ifade edilen Yeni Akit (11) ile genel olarak muhafazakâr çizgide yayın yaptığı bilinen Türkiye (10), ana akım veya merkez medya olarak nitelenen Milliyet (10) ve Hürriyet'in (10) ise konuşmalarla ilgili olarak en fazla sayıda habere yer verdikleri görülmektedir.

Tablo 1'e bakıldığında genel olarak, "muhafazakâr" ve "ana akım/merkez medya" kabul edilen gazetelerin Erdoğan'ın BM örgütündeki konuşmalarına daha çok yer verdiğini görmekteyiz. Öte yandan Kemalist ve sosyal demokrat bir yayın çizgisine sahip olduğu söylenen Sözcü ve Cumhuriyet gibi gazetelerin ise daha az sayıda habere yer verdiğini görülmüştür. Bu bağlamda, ortaya çıkan bu iki veriye dayanarak; muhafazakâr gazetelerin Erdoğan'ın konuşmalarına geniş yer verdiğini ya da iktidarın genellikle muhafazakâr bir çizgide yer aldığını söylemek yeterli bir öngörü olmayacaktır. Çünkü Tablo 1 incelendiğinde, "Yeni Asya" ve "Yeni Mesaj" gazetelerinin çok az sayıda habere yer vermiş olduğunu görmekteyiz. Muhafazakâr bir çizgisi olduğu kabul edilen Yeni Asya Gazetesi'nin ve Yeni Mesaj Gazetesi'nin, neredeyse zıt görüşlü gazeteler oranında habere yer verdikleri görülmektedir. Bu bakımdan da iktidarın genellikle muhafazakâr görüşe yakın olmasından dolayı her muhafazakâr görüşe sahip gazetenin kesinlikle iktidarı destekleyeceği ya da bire bir onun haberlerini üreteceği düşüncesinin her zaman doğru olmadığı söylenebilir.

Tablo 2. Gazete Manşetlerinde Erdoğan'ın Sözlerinin Varlığı Analizi (BM-İlk 9 Gazete)

Yıllar ve Gazeteler	2011	2014	2015	2015	2016	2016	2017	2018	2019	2020	Günler
Akşam	Var	Yok	-	-	Var	-	Yok	Var	Var	Var	1. Gün
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2. Gün
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3. Gün
Aydınlık	-	Var	-	-	-	Var	Yok	-	-	Yok	1. Gün
	Yok	-	-	-	-	-	-	-	-	Var	2. Gün
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3. Gün
BirGün	-	-	Yok	-	-	Var	Yok	Yok	Yok	-	1. Gün
	-	Yok	-	-	-	-	-	-	-	-	2. Gün
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3. Gün
Cumhuriyet	Yok	-	-	-	-	Yok	-	Yok	-	-	1. Gün
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2. Gün
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3. Gün
Evrensel	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1. Gün
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2. Gün
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3. Gün
Hürriyet	Yok	Yok	-	-	Var	Var	Var	Var	Var	Yok	1. Gün
	-	Var	-	-	-	Yok	-	-	-	-	2. Gün
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3. Gün
Millî Gazete	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1. Gün
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2. Gün

	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3. Gün
	Yok	Var	Var	-	Var	Var	Var	Var	Var	Var	1. Gün
Milliyet	Yok	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2. Gün
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3. Gün
	-	-	-	-	-	Yok	Yok	Var	Yok	-	1. Gün
Posta	-	-	-	-	-	Var	-	-	-	-	2. Gün
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3. Gün

Tablo 3. Gazete Manşetlerinde Erdoğan'ın Sözlerinin Varlığı Analizi (BM-Son 9 Gazete)

Yıllar ve Gazeteler	2011	2014	2015	2015	2016	2016	2017	2018	2019	2020	Günler
	Yok	Var	-	Var	Var	Var	Var	Var	Yok	-	1. Gün
Sabah	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2. Gün
	-	-	-	-	-	-	-	-	Yok	-	3. Gün
	Var	-	-	-	-	-	-	Yok	Var	-	1. Gün
Sözcü	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2. Gün
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3. Gün
	Yok	Var	-	-	-	Var	Yok	Yok	Yok	-	1. Gün
Takvim	-	Yok	-	-	-	Yok	-	-	Yok	-	2. Gün
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3. Gün
	Var	Var-	Var	-	-	Yok	Yok	Yok	Yok	Var	1. Gün
Türkiye	-	-	-	-	-	-	-	-	Yok	-	2. Gün
	-	-	-	-	-	-	-	-	Yok	-	3. Gün
	Var	Yok	Var	-	Var	Var	-	Yok	Yok	Var	1. Gün
Yeni Akit	-	Yok	-	-	Yok	-	-	-	Yok	-	2. Gün
	-	-	-	-	-	-	-	-	Yok	-	3. Gün
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1. Gün
Yeni Asya	Var	Yok	-	-	-	-	-	-	-	-	2. Gün
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3. Gün
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Yok	1. Gün
Yeni Mesaj	-	-	-	-	-	-	Yok	-	Yok	-	2. Gün
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3. Gün
	Yok	-	-	-	Var	Var	Yok	Yok	Var	Var	1. Gün
Yeni Şafak	-	-	-	-	-	-	-	-	Yok	-	2. Gün
	-	-	-	-	-	-	-	-	Yok	-	3. Gün
	-	-	-	-	-	Var	Yok	Yok	Var	-	1. Gün
Yeni Çağ	-	Yok	-	-	-	Var	-	-	-	-	2. Gün
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3. Gün

Gazetede yer alan manşet, gazetenin gerek satın alınmasında gerekse de gazete okuyucu kitlesinin belli bir haberi “gazetenin istediği” şekilde algılaması için kullanılan son derece önemli bir bölümdür. Bu bakımdan gazete manşetlerini, gazetelerin ön plana çıkarmak ve önem atfettiği konuları kendi istediği şekilde sunabilmek için çarpıcı bir şekilde kurguladığı gazete kısımları olarak tanımlamak mümkündür. Tablo 2 ve 3’de, Erdoğan tarafından BM örgütü bünyesinde gerçekleştirilen toplam 10 adet konuşmayla ilgili haberlere yer veren 18 adet gazetenin manşetleri incelenmiştir. İncelenen haberlerin manşetlerinde, Erdoğan’ın konuşmasında yer alan ‘kelimelerin’ ya da ‘cümlelerin’ kullanılıp kullanılmama durumu analiz edilmiştir. Manşetlerin analizi ile gazetelerin ne oranda Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın konuşmalarını ön plana çıkardıkları ve toplam haber sayıları içerisinde ne kadarını manşetten aktarmayı tercih ettikleri tespit edilmek istenilmiştir.

Gazetelerde yer alan manşetler incelendiğinde, en çok Milliyet (8), daha sonra Sabah (6) ve Hürriyet (6) gazetelerinin manşetlerinde Erdoğan'ın konuşmasında yer alan kelime veya cümlelerden yararlandığı görülmüştür. Öte yandan, Cumhuriyet ve Yeni Mesaj gibi genellikle muhalif olan gazetelerin manşetlerinde ise Erdoğan'ın, 10 adet BM çatılısı altında gerçekleştirdiği konuşmalarının hiçbirinden yararlanmadığı görülmüştür. Ayrıca "Aydınlık" ve "Yeni Çağ" gibi gazetelerin ise neredeyse yarıya yakın oranda Erdoğan'ın konuşmalarından kelime veya cümlelere yer verdiği görülmüştür.

Tablo 2 ve 3 incelendiğinde, ana akım olarak nitelendirilen Hürriyet, Milliyet ve Sabah gazetelerinde yer alan manşetler analiz edildiğinde, diğer gazetelere oranla Erdoğan'ın konuşmalarını daha çok gündemde tutmaya çalıştığı söylemek mümkündür. Diğer yandan muhalif olan gazetelerin manşetlerinde Erdoğan'ın konuşmalarından yararlanılsa da her iki kesim gazetelerinde temelde okuyucuyu kendine çekmeye çalıştığını söylemek mümkündür.

Tablo 4. Haberlerin Niteliği Tablosu-1 (BM)*

Gazeteler ve Haberin Niteliği	Akşam	Aydınlık	BirGün	Cumhuriye	Evrensel	Hürriyet	Millî	Milliyet	Posta	Yıllar	Sabah	Sözcü	Takvim	Türkiye	Yeni Akit	Yeni Asya	Yeni Mesaj	Yeni Şafak	Yeni Çağ
Olumlu Eleştiri	X	X	-	X	-	X	-	X	-	2011	Q	X	X	X	X	X	-	Q	-
	X	X	X	-	-	X	-	X	-	2014	Q	-	Q	X	Q	X	-	-	X
	-	-	X	-	-	-	-	X	-	2015	-	-	-	Q	X	-	-	-	-
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2015	X	-	-	-	-	-	-	-	-
	X	-	-	-	-	-	-	X	-	2016	X	-	-	-	X	-	-	X	-
	-	X	X	X	-	-	-	X	Q	2016	Q	-	Q	Q	X	-	-	X	X
	Q	X	X	-	-	-	-	X	X	2017	X	-	Q	Q	-	-	-	Q	X
	Q	-	X	X	-	-	-	Q	X	2018	X	X	X	Q	X	-	-	X	X
	X	-	X	-	-	-	-	X	X	2019	Q	X	Q	Q	Q	-	X	Q	X
	X	Q	-	-	-	-	-	X	-	2020	-	-	-	X	Q	-	X	X	-
Olumsuz Eleştiri	X	X	-	X	-	X	-	Q	-	2011	X	Q	X	X	X	X	-	X	-
	X	X	Q	-	-	X	-	X	-	2014	X	-	X	X	X	X	-	-	Q
	-	-	X	-	-	-	-	X	-	2015	-	-	-	X	X	-	-	-	-
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2015	X	-	-	-	-	-	-	-	-
	X	-	-	-	-	X	-	X	-	2016	X	-	-	-	X	-	-	X	-
	-	X	Q	X	-	X	-	X	X	2016	X	-	X	X	X	-	-	X	X
	X	X	X	-	-	X	-	X	X	2017	X	-	-	-	-	-	-	X	X
	X	-	X	-	-	X	-	X	X	2018	X	X	X	X	X	-	-	X	X
	X	-	Q	-	-	X	-	X	X	2019	X	X	X	X	X	-	X	X	X
	X	X	-	-	-	X	-	X	-	2020	-	-	-	X	X	-	X	X	-
Açıklama- Bilgilendirme	Q	Q	-	Q	-	Q	-	Q	-	2011	Q	Q	Q	Q	Q	Q	-	Q	-
	Q	Q	Q	-	-	Q	-	Q	-	2014	Q	-	Q	Q	Q	Q	-	-	Q
	-	-	Q	-	-	-	-	Q	-	2015	-	-	-	Q	Q	-	-	-	-
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2015	Q	-	-	-	-	-	-	-	-
	Q	-	-	-	-	Q	-	Q	-	2016	Q	-	-	-	Q	-	-	Q	-
	-	Q	Q	Q	-	Q	-	Q	Q	2016	Q	-	Q	Q	Q	-	-	Q	Q
	Q	Q	Q	-	-	Q	-	Q	Q	2017	Q	-	Q	Q	-	-	-	Q	Q
	Q	-	Q	Q	-	Q	-	Q	Q	2018	Q	Q	Q	Q	Q	-	-	Q	Q

* Tabloda yer alan "X" harfi: ilgili gazetelerde Erdoğan'ın konuşmalarına yönelik ortaya koyulan haberlerde işaretli olan özelliği barındırmadığını simgelemektedir. Tabloda yer alan "Q" harfi ise ilgili haberlerin işaretli olan niteliği barındırdığını simgelemektedir.

Endişe	Q	-	Q	-	-	Q	-	Q	Q	2019	Q	Q	Q	Q	Q	-	Q	Q	Q
	Q	Q	-	-	-	Q	-	Q	-	2020	-	-	-	Q	Q	-	Q	Q	-
	X	X	-	X	-	X	-	X	-	2011	X	Q	X	X	X	X	-	X	-
	X	X	X	-	-	X	-	X	-	2014	X	-	X	X	X	X	-	-	X
	-	-	X	-	-	-	-	X	-	2015	-	-	-	X	X	-	-	-	-
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2015	X	-	-	-	-	-	-	-	-
	X	-	-	-	-	X	-	X	-	2016	X	-	-	-	X	-	-	X	-
	-	X	X	X	-	X	-	X	X	2016	X	-	X	X	X	-	-	X	X
	X	X	X	-	-	X	-	X	X	2017	X	-	X	X	X	-	-	X	X
	Q	-	X	X	-	X	-	X	X	2018	X	X	X	X	X	-	-	X	X
	X	-	X	-	-	X	-	X	X	2019	X	X	X	X	X	-	X	X	X
	X	X	-	-	-	X	-	X	-	2020	-	-	-	X	X	-	X	X	-

Tablo 5. Haberlerin Niteliği Tablosu-2 (BM)*

Gazeteler ve Haberin Niteliği	Akşam	Aydınlık	BirGün	Cumhuriyet	Evrensel	Hürriyet	Millî Gazete	Milliyet	Posta	Yıllar	Sabah	Sözcü	Takvim	Türkiye	Yeni Akit	Yeni Asya	Yeni Mesaj	Yeni Şafak	Yeni Çağ
Destek	Q	X	-	X	-	X	-	X	-	2011	X	X	X	X	X	X	-	Q	-
	X	X	X	-	-	X	-	X	-	2014	X	-	Q	Q	Q	X	-	-	X
	-	-	X	-	-	-	-	X	-	2015	-	-	-	Q	X	-	-	-	-
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2015	X	-	-	-	-	-	-	-	-
	Q	-	-	-	-	X	-	X	-	2016	X	-	-	-	X	-	-	X	-
	-	X	X	X	-	X	-	X	Q	2016	Q	-	Q	Q	X	-	-	X	X
	X	X	X	-	-	X	-	X	X	2017	X	-	X	Q	-	-	-	X	X
	Q	-	X	X	-	X	-	Q	X	2018	X	X	X	Q	X	-	-	X	X
	X	-	X	-	-	X	-	X	X	2019	Q	X	Q	Q	Q	-	X	Q	X
	X	Q	-	-	-	X	-	X	-	2020	-	-	-	X	X	-	X	X	-
Beklenti	X	X	-	X	-	X	-	X	-	2011	X	Q	X	X	X	X	-	X	-
	X	X	X	-	-	X	-	X	-	2014	X	-	X	X	X	X	-	-	Q
	-	-	X	-	-	-	-	X	-	2015	-	-	-	X	X	-	-	-	-
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2015	X	-	-	-	-	-	-	-	-
	X	-	-	-	-	X	-	X	-	2016	X	-	-	-	X	-	-	X	-
	-	X	X	X	-	X	-	X	X	2016	X	-	X	X	X	-	-	X	X
	X	X	X	-	-	X	-	X	X	2017	X	-	-	-	-	-	-	X	X
	X	-	X	X	-	X	-	Q	X	2018	X	X	X	X	X	-	-	X	X
	X	-	X	-	-	X	-	X	X	2019	X	X	X	X	X	-	X	X	X
	X	X	-	-	-	X	-	X	-	2020	-	-	-	X	X	-	X	X	-
Diğer	Q	Q	-	X	-	X	-	Q	-	2011	Q	Q	Q	Q	Q	Q	-	Q	-
	X	X	Q	-	-	Q	-	Q	-	2014	Q	-	Q	Q	Q	Q	-	-	Q
	-	-	Q	-	-	-	-	X	-	2015	-	-	-	Q	Q	-	-	-	-
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2015	Q	-	-	-	-	-	-	-	-
	X	-	-	-	-	X	-	X	-	2016	Q	-	-	-	Q	-	-	Q	-
	-	X	X	X	-	Q	-	X	Q	2016	Q	-	Q	Q	Q	-	-	Q	Q
	X	Q	X	-	-	Q	-	Q	Q	2017	Q	-	Q	Q	-	-	-	Q	Q
	X	-	X	Q	-	Q	-	X	X	2018	Q	Q	Q	Q	Q	-	-	Q	Q
	X	-	Q	-	-	Q	-	Q	Q	2019	Q	Q	Q	Q	Q	-	Q	Q	Q
	X	Q	-	-	-	Q	-	X	-	2020	-	-	-	Q	Q	-	Q	Q	-

* Tabloda yer alan "X" harfi: ilgili gazetelerde Erdoğan'ın konuşmalarına yönelik ortaya koyulan haberlerde işaretli olan özelliği barındırmadığını simgelemektedir. Tabloda yer alan "Q" harfi ise ilgili haberlerin işaretli olan niteliği barındırdığını simgelemektedir.

Tablo 4 ve 5’de; Erdoğan tarafından BM örgütü çatısı altında gerçekleştirilen 10 adet konuşmayla ilgili olarak 18 gazetenin yer verdiği haberlerin, araştırmanın konusu kapsamında belirlenen literatür taramasından yararlanılıp oluşturulan yedi niteliği barındırıp barındırmadığı analiz edilmiştir. Bu nitelikler; haberin genelinin ‘olumlu eleştiri’ ya da ‘olumsuz eleştiri’ şeklinde olması, haberin insanlara bir şeyleri ‘açıklar veya bilgilendirir’ bir biçimde olup olmadığı, haber dilinin ‘endişe’, ‘beklenti’ ve ‘diğer’ şeklindedir.

Tablo 4 ve 5 incelendiğinde, örneklem olarak seçilen 18 adet gazetenin her birinin Erdoğan’ın konuşmalarını haberleştirirken kendi ideolojik görüşlerini veya yayın çizgilerini ön planda tuttıkları görülmüştür. Özellikle iktidarı destekleyen gazetelerin, olumlu eleştiri ve destekler ifadelere yoğunlukta yer verdiği gözlenmektedir. Tablo 4 ve 5 ele alındığında, haber niteliği olarak en çok olumlu yönde eleştiriye, “Türkiye” ve “Takvim” gazetelerinin yer verdiği görülmektedir. Ancak bu iki gazetenin, haber sayısı bakımından da daha çok habere yer verdiği görülen “Yeni Akit” ile “Yeni Şafak” gazetelerine oranla daha çok “olumlu eleştiri” nitelikli habere vermesi dikkat çekmektedir. Bu durumun temel nedeni olarak: Takvim ve Türkiye gazetelerinin genellikle tarafsız kalmaya ve mevcut olan siyasi ortama ayak uydurmak için iktidarı destekleyen bir tavır takınması olarak yorumlamanın doğru olabileceği söylenebilir. Diğer yandan “muhalif” olan gazetelerin ise daha çok “olumsuz eleştiri” yüklü haberlere yer verdiği görülmüştür.

Erdoğan’ın İİT Örgütündeki Konuşmaları ile İlgili Tablolar ve Yorumları

Makalenin bu başlığı altında, Erdoğan’ın İİT örgütünde gerçekleştirdiği toplamda 10 adet konuşmasına yönelik olarak, içerik analizi yönteminden faydalanarak oluşturulan tablolar ve bu tabloların yorumları ele alınmaktadır. Çalışma kapsamında örneklem olarak belirlenen 18 adet gazetenin, Erdoğan tarafından İİT örgütü bünyesinde gerçekleştirilen 10 adet konuşmalarının hemen sonrasını kapsayan 3’er günlük haberler taranmıştır. Bu taramalarda toplamda 540 günü kapsayan gazete haberleri incelenmiştir. Bu tarama sonucunda, Tablo 1’de de yer aldığı şekilde, 103 adet haberin doğrudan Erdoğan’ın İİT konuşmalarıyla alakalı olduğu görülmüştür. Bu başlık altındaki tablo ve yorumlar bu haberleri baz alınarak oluşturulmuştur.

Araştırma kapsamında incelenen 10 adet İİT konuşmasına yönelik 103 adet habere yer veren gazeteler içerisinde, Yeni Akit Gazetesi (12) en fazla sayıda habere yer vermiştir. Yine ‘Akşam’, ‘Türkiye’ ve ‘Yeni Şafak’ gazeteleri de 9’ar tane habere yer verdiği görülmüştür. Öte taraftan Cumhuriyet (2), Aydınlık (3) ve BirGün (3) gazeteleri ile Evrensel (3) ve muhafazakâr kesimde yer alan Yeni Asya (3) gazetelerinin çok az sayıda habere konu edildiği görülmüştür.

Tablo 1 incelendiğinde, Erdoğan tarafından gerçekleştirilen 15.04.2016 tarihli konuşmasıyla alakalı olarak örneklem olarak seçilen 18 adet gazete arasından 12 tanesinin ilk iki günde de haber yaptığı saptanmıştır. Gazetelerin genelinin bu konuşmaya ilgi göstermesinin iki ana sebebi olduğunu söylemek mümkündür. Birinci sebep, bu tarihte İİT örgütünün Türkiye’ye geçmesidir. İİT örgütünün dönem başkanlığı, Türkiye’ye dünya üzerinde İİT kuruluş felsefesine dayanan bir olay meydana geldiğinde üyelerini toplantı çağrısında

bulunabilmesi bakımından ön plana çıkmaktadır. İkinci neden olarak da İİT toplantısından alınan askeri, ekonomik vb. birçok alanda alınan önemli kararlardan kaynaklanmaktadır.

Tablo 6. Gazete Manşetlerinde Erdoğan'ın Sözlerinin Varlığı Analizi (İİT-İlk 9 Gazete)

Yıllar ve Gazeteler	2015	2016	2017	2017	2018	2018	2019	2019	2019	2020	Günler
Akşam	Yok	Yok		Var	-	Var	Yok	Var	-	Yok	1. Gün
	-	Var	-	-	-	-	-	-	-	-	2. Gün
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3. Gün
Aydınlık	-	Yok	-	Yok	Yok	-	-	-	-	-	1. Gün
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2. Gün
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3. Gün
BirGün	-	Yok	-	Var	-	-	-	-	-	-	1. Gün
	-	Var	-	-	-	-	-	-	-	-	2. Gün
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3. Gün
Cumhuriyet	-	-	-	-	-	Var	-	-	-	-	1. Gün
	-	Yok	-	-	-	-	-	-	-	-	2. Gün
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3. Gün
Evrensel	-	Yok	-	Yok	-	Yok	-	-	-	-	1. Gün
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2. Gün
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3. Gün
Hürriyet	Var	Yok	Yok	Yok-	Yok	Var	-	Var	-	-	1. Gün
	-	Var	-	-	-	-	-	-	-	-	2. Gün
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3. Gün
Millî Gazete	-	Yok	-	Yok	-	Yok	-	-	Yok	Var	1. Gün
	-	Yok	-	-	-	-	-	-	-	-	2. Gün
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3. Gün
Milliyet	-	Yok	Var	Yok	-	Var	-	Yok	Var	-	1. Gün
	-	Yok	-	-	-	-	-	-	-	-	2. Gün
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3. Gün
Posta	-	Yok	Var	Yok	-	Var	-	-	-	-	1. Gün
	-	Yok	-	-	-	-	-	-	-	-	2. Gün
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3. Gün

Tablo 7. Gazete Manşetlerinde Erdoğan'ın Sözlerinin Varlığı Analizi (İİT-Son 9 Gazete)

Yıllar ve Gazeteler	2015	2016	2017	2017	2018	2018	2019	2019	2019	2020	Günler
Sabah	Var	Var	Var	Yok	-	Var	-	Yok	Yok-	-	1. Gün
	-	Var	-	-	-	-	-	-	-	-	2. Gün
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3. Gün
Sözcü	-	Yok	-	Yok	-	-	-	-	Var	-	1. Gün
	-	Yok	-	-	-	-	-	-	-	-	2. Gün
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3. Gün
Takvim	-	Yok	-	Yok	-	Yok	-	-	-	-	1. Gün
	-	Var	-	-	-	-	-	-	-	-	2. Gün
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3. Gün
Türkiye	Var	Var-	Yok	Yok	-	-	Yok	Var	-	Var	1. Gün
	-	Yok	-	-	Yok	-	-	-	-	-	2. Gün
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3. Gün
Yeni Akit	Var	Yok	Var	Yok	Var	Var	Yok	Yok	Var	Var	1. Gün
	-	Yok	-	-	Yok	-	-	-	-	-	2. Gün
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3. Gün
Yeni Asya	-	-	Var	Yok-	-	Var	-	-	-	-	1. Gün
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2. Gün

	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3. Gün
Yeni Mesaj	Yok	-	-	Var	-	Yok	-	Var	-	Yok	1. Gün
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2. Gün
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3. Gün
Yeni Şafak	-	Yok	Var	Yok	-	Var	Var	Var	Var	Var	1. Gün
	-	Yok	-	-	-	-	-	-	-	-	2. Gün
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3. Gün
Yeni Çağ	-	Yok	Var	-	-	Var	-	Yok	-	-	1. Gün
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2. Gün
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3. Gün

Tablo 6 ve 7’de; Erdoğan’ın bu çalışma kapsamında incelenen 10 adet İİT platformunda gerçekleştirdiği konuşmalar, örneklem olarak seçilen 18 adet gazetelerin manşetlerinde ne oranda yer aldığı incelenmiştir. İncelenen toplamda 540 günlük gazete haberleri arasında, Erdoğan’ın İİT platformundaki konuşmasını konu edinen toplamda 103 adet haber olduğu görülmüştür.

Çalışma kapsamında incelenen 103 haber içerisinden, Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın konuşmasında geçen kelime ya da cümleleri manşetinde en çok yer veren Yeni Akit (6) ve Yeni Şafak (6) gazetelerinin olduğu saptanmıştır. Bir gazetenin satış rakamlarını ve okurunu yönlendirebilme gücü bakımından öne çıkan manşet, aynı zamanda manşetinde yer verdiği kelime, cümle ya da konu ile kendi ideolojini ortaya koymuş olması bakımından son derece önemlidir. Bu durumun ise gerek okur kitlesi gerekse de satış stratejisi bakımından ve ortaya koyulmak istenen, benimsenen ideoloji açısından ön plana çıkıyor olabileceği söylenebilir. Ayrıca araştırma kapsamında yer alan ve iktidara muhalif ya da sol görüşlü olarak kabul edilebilecek olan gazetelerin, Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın konuşmalarına daha az yer vererek manşetlerini oluşturdukları görülmektedir.

Tablo 8. Haberlerin Niteliği Tablosu-1 (İİT)*

Gazeteler ve Haberin Niteliği	Akşam	Aydınlık	BirGün	Cumhuriyet	Evrensel	Hürriyet	Milli Gazete	Milliyet	Posta	Yıllar	Sabah	Sözcü	Takvim	Türkiye	Yeni Akit	Yeni Asya	Yeni Mesaj	Yeni Şafak	Yeni Çağ
Olumlu Eleştiri	X	-	-	-	-	X	-	-	-	2015	X	-	-	X	X	-	X	-	-
	Q	X	X	X	X	X	X	X	Q	2016	X	X	Q	Q	Q	-	-	Q	X
	X	-	-	-	-	X	-	X	X	2017	X	-	-	Q	X	X	-	X	X
	Q	X	X	-	X	Q	X	X	Q	2017	Q	Q	Q	Q	X	X	X	Q	-
	-	X	-	-	-	X	-	-	-	2018	-	-	-	Q	X	-	-	-	-
	X	-	-	X	X	X	X	X	X	2018	X	-	X	-	X	X	X	X	X
	X	-	-	-	-	-	-	-	-	2019	-	-	-	Q	X	-	-	Q	-
	X	-	-	-	-	X	-	X	-	2019	X	-	-	X	X	-	X	X	X
	-	-	-	-	-	-	X	X	-	2019	X	X	-	-	X	-	-	X	-
	X	-	-	-	-	-	X	-	-	2020	-	-	-	X	X	-	X	X	-
Olumsuz Eleştiri	X	-	-	-	-	X	-	-	-	2015	X	-	-	X	X	-	Q	-	-
	X	X	Q	Q	X	X	X	X	X	2016	X	Q	X	X	X	-	-	X	X
	X	-	X	-	-	X	-	X	X	2017	X	-	-	X	X	X	-	X	X
	X	X	X	-	Q	X	Q	X	X	2017	X	Q	X	X	X	X	Q	X	-
	-	X	-	-	-	X	-	-	-	2018	-	-	-	Q	X	-	-	-	-

* Tabloda yer alan “X” harfi: ilgili gazetelerde Erdoğan’ın konuşmalarına yönelik ortaya koyulan haberlerde işaretli olan özelliği barındırmadığını simgelemektedir. Tabloda yer alan “Q” harfi ise ilgili haberlerin işaretli olan niteliği barındırdığını simgelemektedir.

Açıklama-Bilgilendirme	X	-	-	X	X	X	X	X	X	2018	X	-	X	-	X	X	X	X	X
	X	-	-	-	-	-	-	-	-	2019	-	-	-	X	X	-	-	X	-
	X	-	-	-	-	X	-	X	-	2019	X	-	-	X	X	-	X	X	Q
	-	-	-	-	-	-	X	X	-	2019	X	X	-	-	X	-	-	X	-
	X	-	-	-	-	-	X	-	-	2020	-	-	-	X	X	-	X	X	-
	Q	-	-	-	-	Q	-	-	-	2015	Q	-	-	Q	Q	-	Q	-	-
	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	2016	Q	Q	Q	Q	Q	-	-	Q	Q
	Q	-	-	-	-	Q	-	Q	Q	2017	Q	-	-	Q	Q	Q	-	Q	Q
	Q	Q	Q	Q	-	Q	Q	Q	Q	2017	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	-
	-	Q	-	-	-	Q	-	-	-	2018	-	-	-	Q	Q	-	-	-	-
	Q	-	-	Q	Q	Q	Q	Q	Q	2018	Q	-	Q	-	Q	Q	Q	Q	Q
	Q	-	-	-	-	-	-	-	-	2019	-	-	-	Q	Q	-	-	Q	-
	Q	-	-	-	-	Q	-	Q	-	2019	Q	-	-	Q	Q	-	Q	Q	Q
	-	-	-	-	-	-	Q	Q	-	2019	Q	Q	-	-	Q	-	-	Q	-
	Q	-	-	-	-	-	Q	-	-	2020	-	-	-	Q	Q	-	Q	Q	-
	X	-	-	-	-	X	-	-	-	2015	X	-	-	X	X	-	X	-	-
Endişe	X	X	Q	X	X	X	Q	X	X	2016	X	X	X	X	X	-	-	X	X
	X	-	-	-	-	X	-	X	X	2017	X	-	-	X	X	X	-	X	X
	X	X	X	-	X	X	X	X	X	2017	X	X	X	X	X	X	X	X	-
	-	X	-	-	-	X	-	-	-	2018	-	-	-	Q	X	-	-	-	-
	X	-	-	X	X	X	X	X	X	2018	X	-	X	-	X	X	X	X	X
	X	-	-	-	-	-	-	-	-	2019	-	-	-	X	X	-	-	X	-
	X	-	-	-	-	X	-	X	-	2019	X	-	-	X	X	-	X	X	X
	-	-	-	-	-	-	X	X	-	2019	X	X	-	-	X	-	-	X	-
	X	-	-	-	-	-	X	-	-	2020	-	-	-	X	X	-	X	X	-

Tablo 9. Haberlerin Niteliği Tablosu-2 (İİT)*

Gazeteler ve Haberin Niteliği	Akşam	Aydınlık	BirGün	Cumhuriye	Evrensel	Hürriyet	Milli	Milliyet	Posta	Yıllar	Sabah	Sözcü	Takvim	Türkiye	Yeni Akit	Yeni Asya	Yeni Mesaj	Yeni Şafak	Yeni Çağ
Destek	X	-	-	-	-	X	-	-	-	2015	X	-	-	X	X	-	X	-	-
	X	X	X	X	X	X	Q	X	Q	2016	X	X	Q	X	Q	-	-	X	X
	X	-	-	-	-	X	-	X	X	2017	X	-	-	Q	X	X	-	X	X
	Q	X	X	-	X	X	X	X	X	2017	X	X	Q	X	X	X	X	X	-
	-	X	-	-	-	X	-	-	-	2018	-	-	-	X	Q	-	-	-	-
	X	-	-	X	X	X	X	X	X	2018	X	-	-	-	X	X	X	Q	X
	X	-	-	-	-	-	-	-	-	2019	-	-	-	X	X	-	-	X	-
	X	-	-	-	-	X	-	X	-	2019	X	-	-	X	X	-	X	X	X
	-	-	-	-	-	-	X	X	-	2019	X	X	-	-	X	-	-	X	-
	X	-	-	-	-	-	X	-	-	2020	-	-	-	X	X	-	X	X	-
Beklenti	X	-	-	X	-	X	-	-	-	2015	X	-	-	X	X	-	X	-	-
	X	X	X	X	X	X	Q	X	X	2016	X	X	X	X	X	-	-	-	Q
	X	-	X	-	-	X	-	X	X	2017	X	-	-	Q	X	X	-	X	X
	X	X	X	X	-	X	X	X	X	2017	X	X	X	X	X	Q	X	X	-
	-	X	-	-	-	X	-	-	-	2018	-	-	-	Q	Q	-	-	-	-
	X	-	-	X	X	X	X	X	X	2018	X	-	X	-	X	X	X	X	X
	X	-	-	-	-	-	-	-	-	2019	-	-	-	X	X	-	-	X	-
	X	-	-	-	-	X	-	X	-	2019	X	-	-	X	X	-	X	X	X
	-	-	-	-	-	-	X	X	-	2019	X	X	-	-	X	-	-	X	-
	X	-	-	-	-	-	X	-	-	2020	-	-	-	X	X	-	X	X	-

* Tabloda yer alan "X" harfi: ilgili gazetelerde Erdoğan'ın konuşmalarına yönelik ortaya koyulan haberlerde işaretli olan özelliği barındırmadığını simgelemektedir. Tabloda yer alan "Q" harfi ise ilgili haberlerin işaretli olan niteliği barındırdığını simgelemektedir.

Diğer	Q	-	-	-	-	X	-	-	-	2015	X	-	-	X	X	-	Q	-	-
	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	2016	Q	Q	Q	Q	Q	-	-	Q	X
	X	-	-	-	-	X	-	Q	X	2017	X	-	-	Q	X	X	-	X	X
	Q	X	Q	Q	-	Q	Q	X	Q	2017	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	-
	-	Q	-	-	-	X	-	-	-	2018	-	-	-	Q	Q	-	-	-	-
	Q	-	-	X	Q	Q	X	Q	X	2018	Q	-	X	-	Q	X	Q	Q	X
	X	-	-	-	-	-	-	-	-	2019	-	-	-	Q	Q	-	-	Q	-
	X	-	-	-	-	X	-	X	-	2019	X	-	-	X	Q	-	X	X	Q
	-	-	-	-	-	-	Q	Q	-	2019	X	Q	-	-	Q	-	-	X	-
	Q	-	-	-	-	-	X	-	-	2020	-	-	-	X	Q	-	Q	X	-

Tablo 8 ve 9’da; Erdoğan tarafından İİT örgütü bünyesinde gerçekleştirilen 10 adet konuşmaya yönelik olarak, örneklem olarak seçilen 18 adet gazete de yer alan toplamda 103 adet habere yönelik bir “nitelik analizi” gerçekleştirilmiştir. İncelenen haberlerin olumlu ya da olumsuz eleştiri barındırması, okuyucuyu sadece bilgilendiren ya da haberleri açıklayıcı bir biçimde kurgulanması ve haber dilinin endişe, destek, beklenti ya da diğer özelliklere sahip olup olmama durumu incelenmiştir.

Haberler incelendiğinde, genellikle sol görüşlü ve muhalif çizgide olan gazetelerin iktidarı destekleyen gazetelere oranla daha çok olumsuz eleştirilere yer verdiği görülmüştür. Ayrıca tüm haberlerin ortak özelliğinin açıklayıcı ve bilgilendirici bir tarzda kurgulanmış olmasıdır. Araştırma kapsamında incelenen, Erdoğan’ın 10 adet İİT örgütündeki konuşmasına yer verilen toplamda 103 adet gazete haberi içerisinde en çok yoruma “İslamcı” bir yayın çizgisi olduğu bilinen Yeni Akit Gazetesi ile radikal sol görüşü temsil ettiği düşünülen BirGün ile kemalist ve merkez sol çizgide olduğu düşünülen Sözcü gazetelerinin olduğu görülmüştür. Bu veri, iktidar açısından ele alındığında gazetelerin, olumlu ve olumsuz eleştirileri “destek” noktasında ortaya koyduğunu görmekteyiz. Öte yandan örneklem olarak seçilen gazeteler içerisinde iktidarı olumsuz eleştiren genellikle sol görüşlü gazetelerin Erdoğan’ın konuşmaları ile ilgili haberlerde daha çok yoruma yer verdiğini görmekteyiz.

Erdoğan’ın TK Örgütündeki Konuşmaları ile İlgili Tablolar ve Yorumları

Çalışma kapsamında, Erdoğan’ın TK platformunda gerçekleştirmiş olduğu toplamda 3 adet konuşması analiz edilmiştir. Bu konuşmalar ilgili haberler örneklem olarak seçilen 18 adet gazetenin konuşmaların gerçekleştiği tarihlerinden hemen sonraki üçer günü kapsayan haberleri analiz edilmiştir. Toplamda analiz edilen 162 günlük gazete haberleri içerisinde yalnızca 28 tanesinin Erdoğan’ın TK platformundaki konuşmalarını konu edindiği görülmüştür.

Tablo 1 incelendiğinde Erdoğan’ın konuşmalarını “İslamcı” çizgide yer aldığı bilinen Yeni Akit ve muhafazakâr çizgide olduğu düşünülen Yeni Şafak gazeteleri ile genellikle ana akım/merkez medya kabul edilen Posta ve Milliyet gazetelerinin en fazla (3) sayıda habere yer verdikleri görülmüştür. Diğer yandan Aydınlık, BirGün, Evrensel ve Sözcü gibi muhalif görüşlü gazeteler ile Yeni Asya gazetesinin hiçbir habere yer vermediği saptanmıştır.

Tablo 1 incelendiğinde, Erdoğan’ın TK platformundaki konuşmalarını haberleştiren hiçbir gazetenin, konuşmalarla ilgili 2. ve 3. günlerde haber yapmadıkları görülmüştür. Her ne kadar TK örgütü, kültürel bağları ve

felsefesi bakımından Türkiye ile daha yakın bir bağı olsa da gazetelerin daha az sayıda habere yer vermiş olması bilinçli bir tercih ve TK örgütünün uluslararası arenadaki etkisizliğinin bir sonucu olduğunu söylemek mümkündür.

Tablo 10. Gazete Manşetlerinde Erdoğan'ın Sözlerinin Varlığı Analizi (TK-Tüm Gazeteler)

Yıllar ve Gazeteler	2018	2019	2020	Günler	2018	2019	2020	Yıllar ve Gazeteler
Akşam	Var	-	Var	1. Gün	Var	-	Var	Sabah
	-	-	-	2. Gün	-	-	-	
	-	-	-	3. Gün	-	-	-	
Aydınlık	-	-	-	1. Gün	-	-	-	Sözcü
	-	-	-	2. Gün	-	-	-	
	-	-	-	3. Gün	-	-	-	
BirGün	-	-	-	1. Gün	Var	-	Var	Takvim
	-	-	-	2. Gün	-	-	-	
	-	-	-	3. Gün	-	-	-	
Cumhuriyet	Yok	-	-	1. Gün	Var	-	Var	Türkiye
	-	-	-	2. Gün	-	-	-	
	-	-	-	3. Gün	-	-	-	
Evrensel	-	-	-	1. Gün	Var	Yok	Var	Yeni Akit
	-	-	-	2. Gün	-	-	-	
	-	-	-	3. Gün	-	-	-	
Hürriyet	Yok	-	Var	1. Gün	-	-	-	Yeni Asya
	-	-	-	2. Gün	-	-	-	
	-	-	-	3. Gün	-	-	-	
Millî Gazete	Var	-	-	1. Gün	Yok	Var	-	Yeni Mesaj
	-	-	-	2. Gün	-	-	-	
	-	-	-	3. Gün	-	-	-	
Milliyet	Var	Var	Var	1. Gün	Var	Var	Var	Yeni Şafak
	-	-	-	2. Gün	-	-	-	
	-	-	-	3. Gün	-	-	-	
Posta	Var	Yok	Yok	1. Gün	-	Var	Var	Yeni Çağ
	-	-	-	2. Gün	-	-	-	
	-	-	-	3. Gün	-	-	-	

Tablo10'da incelenen Erdoğan'ın 3 adet TK platformu konuşmasına yer veren gazetelerin manşetlerindeki kelime ve cümleler analiz edilmiştir. Ayrıca manşetlerin ortaya çıkarılmasında doğrudan Erdoğan'ın konuşmalarından yararlanılıp yararlanılmadığı incelenmiştir. Haberler incelendiğinde Milliyet ve Yeni Şafak gazetelerinin manşetlerinin tamamında Erdoğan'ın konuşmasından yararlandığı görülmüştür. Diğer yandan Tablo 10 incelendiğinde, gazetelerin genelinin manşetlerini oluştururken Erdoğan'ın konuşmasında yer alan kelimelere ya da cümlelere başvurduğu görülmektedir. Bu bakımdan, TK örgütündeki Erdoğan'ın konuşmalarına yönelik gazetelerin ortaya koymuş olduğu manşetler, BM ve İİT örgütlerindeki gazete manşetlerinden ayrılmaktadır. Ayrıca Tablo 10 incelendiğinde her ne kadar Cumhuriyet Gazetesi'nin manşetini kendisi oluşturmuş olsa da muhalif olarak nitelendirilebilecek gazetelerin de manşetlerinde Erdoğan'ın konuşmalarından yararlandığı görülmüştür.

Tablo 11. Haberlerin Niteliği Tablosu (TK-Tüm Gazeteler)¹

Gazeteler ve Haberin Niteliği	Akşam	Aydınlık	BirGün	Cumhuriyet	Evrensel	Hürriyet	Millî Gazete	Milliyet	Posta	Yıllar	Sabah	Sözcü	Takvim	Türkiye	Yeni Akit	Yeni Asya	Yeni Mesaj	Yeni Şafak	Yeni Çağ
Olumlu Eleştiri	X	-	-	X	-	X	X	X	X	2018	X	-	Q	X	X	-	X	X	-
	-	-	-	-	-	-	-	X	X	2019	-	-	-	-	X	-	X	X	X
	X	-	-	-	-	X	-	X	X	2020	X	-	X	X	X	-	-	X	X
Olumsuz Eleştiri	X	-	-	Q	-	X	X	X	X	2018	X	-	X	X	X	-	X	X	-
	-	-	-	-	-	-	-	X	X	2019	-	-	-	-	X	-	X	X	X
	X	-	-	-	-	X	-	X	X	2020	X	-	X	X	X	-	-	X	Q
Açıklama- Bilgilendirme	Q	-	-	Q	-	Q	Q	Q	Q	2018	Q	-	Q	Q	Q	-	Q	Q	-
	-	-	-	-	-	-	-	Q	Q	2019	-	-	-	-	Q	-	Q	Q	Q
	Q	-	-	-	-	Q	-	Q	Q	2020	Q	-	Q	Q	Q	-	-	Q	Q
Endişe	X	-	-	X	-	X	X	X	X	2018	X	-	X	X	X	-	X	X	-
	-	-	-	-	-	-	-	X	X	2019	-	-	-	-	X	-	X	X	X
	X	-	-	-	-	X	-	X	X	2020	X	-	X	X	X	-	-	X	X
Destek	X	-	-	X	-	X	X	X	X	2018	X	-	X	X	X	-	X	X	-
	-	-	-	-	-	-	-	X	X	2019	-	-	-	-	X	-	X	X	X
	X	-	-	-	-	X	-	X	X	2020	X	-	X	X	X	-	-	X	X
Beklenti	X	-	-	X	-	X	X	X	X	2018	X	-	X	X	X	-	X	X	-
	-	-	-	-	-	-	-	X	X	2019	-	-	-	-	X	-	X	X	X
	X	-	-	-	-	X	-	X	X	2020	X	-	X	X	X	-	-	X	X
Diğer	X	-	-	X	-	X	X	X	X	2018	Q	-	Q	X	Q	-	X	X	-
	-	-	-	-	-	-	-	X	X	2019	-	-	-	-	Q	-	X	X	X
	X	-	-	-	-	X	-	X	X	2020	X	-	X	Q	X	-	-	X	X

Tablo 11’de; Erdoğan’ın çalışma kapsamında analiz edilen 3 adet TK konuşmasına yönelik, örneklem olarak seçilen 18 gazetede yer alan haberlerin niteliksel özellikleri irdelenmiştir. Haberlerin eleştirinin olumlu ya da olumsuz olma durumu, okuyucusuna bir şeyleri açıklayıcı veya bilgi aktaran şekilde olması yanında endişe, destek, beklenti veya diğer özellikleri barındırıp barındırmadığı analiz edilmiştir.

Tablo 11’de Takvim Gazetesi’nin genellikle olumlu eleştiriye yer verdiği görülmüştür. Diğer yandan Cumhuriyet ve Yeni Çağ gazetelerinin ise genellikle olumsuz eleştiriye yer verdiği gözlenmektedir. Öte yandan bütün haberlerin okuyucuyu bilgilendiren bir özelliğe sahip olduğu söylenebilir. Ayrıca Tablo 11 incelendiğinde, endişe, beklenti ve destek özelliklerinin hiçbir gazete haberlerinde yer verilmediği görülmektedir. Bu durumun temel nedeni olarak gazetelerin ortaya koyduğu haberlerin genelinin birkaç satırı aşmamış olması ve konuşmaları oldukça az gündemde tutma çabası olarak yorumlamak mümkündür.

TARTIŞMA VE SONUÇ

İçerik analizi ile herhangi bir araştırma konusu hakkında tasnif edilen bilgiler, tıpkı bir arkeoloğun çalışma şekli gibi, “tümdengelim” anlayışını benimseyerek anlamlı çıkarımlar yapılmasıdır (Bilgin, 2014: 14; Gökçe, 2006: 20).

¹ Tabloda yer alan “X” harfi: ilgili gazetelerde Erdoğan’ın konuşmalarına yönelik ortaya koyulan haberlerde işaretli olan özelliği barındırmadığını simgelemektedir. Tabloda yer alan “Q” harfi ise ilgili haberlerin işaretli olan niteliği barındırdığını simgelemektedir.

Bu çalışma kapsamında da analiz edilen konuşmalar, Türkiye basınında ne oranda ve ne şekilde yer aldığı analiz edilmeye çalışılmıştır. Çalışma boyunca, BM, İİT ve TK örgütlerinde Cumhurbaşkanı Erdoğan tarafından gerçekleştirilen bu konuşmaların, konu ve gazetelerin görüşleri çerçevesinde Türkiye basınında ne kadar yer edindiği analiz edilmeye çalışılmıştır.

Tablolar incelendiğinde, BM, İİT ve TK örgütlerinde Erdoğan tarafından gerçekleştirilen ve çalışma kapsamında analiz edilen 23 adet konuşmaya yönelik olarak en fazla sayıda habere yer veren “İslamcı” çizgide olduğu düşünülen Yeni Akit (26) ve muhafazakâr çizgideki Yeni Şafak (21) ve Türkiye (21) gazetelerinde olduğu ortaya çıkmıştır. Öte taraftan tüm konuşmalarla ilgili en az sayıda haberin ise Evrensel (3), Yeni Asya (5) gazeteleri ile Cumhuriyet (6) gazetesinde olduğunu saptanmıştır. Bu veriler ışığında, muhalif ve farklı özellikleri olan gazetelerin daha az sayıda habere ve olumsuz eleştiri yönü ağır basan haberlere yer verdiği; iktidarı destekleyen ve genellikle muhafazakâr bir çizgide olduğu düşünülen gazetelerin ise daha fazla sayıda habere ve destekler nitelikte haberlere ağırlık verdiği görülmüştür.

Çalışma kapsamında oluşturulan tablolar ve elde edilen bulgular göz önüne alındığında, Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın ilgili platformlarda ortaya koyduğu konuşmalar, Türkiye iç basınında oldukça geniş yer tuttuğu görülmüştür. Diğer yandan iktidarı destekleyen ve desteklemeyen gazetelerin ise haberleri sunuş biçimleri ve oranları arasındaki net farklar da bilimsel çerçevede ortaya konulmuştur. Ayrıca her iktidara yakın veya İslami ya da muhafazakâr olarak nitelendirilebilecek olan gazetenin, illaki Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın konuşmalarını ön plana çıkaracağını savunmanın da yerinde olmayacağı söylenebilir. Örneğin, her ne kadar muhafazakâr çizgide yer aldığı düşünülse de Yeni Mesaj Gazetesi, “mezhepsel” yönü ağır basmasından dolayı Erdoğan’ın konuşmalarını daha az gündeme getirdiği görülmüştür. Bu bakımdan gazeteleri belli kalıplara sokmaktan ziyade, ön plana çıktıkları “özgün özellikleri” ile değerlendirmenin doğru olacağı söylenilebilir.

Siyasal iletişim süreci içerisinde en çok “siyasi kişiler/liderler” ön plana çıkmaktadır. Lider gerek temsil ettiği grup gerekse de görevlisi olduğu ülkenin siyasetinin şekillenmesinde son derece önemlidir. Bu süreçte siyasi kişilerin/liderlerin ortaya koyduğu konuşmaların ise ayrı bir önemi vardır. Bu çalışma boyunca da siyasi bir kişilik olarak lider pozisyonunda olan Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın uluslararası örgütlerde ortaya koyduğu konuşmaların Türkiye basınında yer alma oranı ve yer alma biçimi irdelenmiştir.

Araştırmada Cumhurbaşkanı Erdoğan tarafından BM, İİT ve TK örgütlerinde ortaya konulan toplamda 23 konuşmanın Türkiye basınında yer alma oranı ve yer alma şekli incelenmiştir. İlgili konuşmaların, Türkiye de ulusal boyutta basım gerçekleştiren ve örneklem olarak seçilmiş 18 adet gazete üzerinden analizi gerçekleştirilmiştir. Bu analiz sonucunda, genellikle ana akım/merkez medya muhafazakâr olarak nitelenebilecek olan Akşam, Hürriyet, Milliyet, Türkiye ve Yeni Şafak gazetelerinin, diğer gazetelerden daha fazla sayıda Erdoğan’ın konuşmaları ile ilgili haberlere yer verdiği saptanmıştır. Aynı zamanda konuşmalarla ilgili habere daha fazla yer veren gazetelerin, konuşmalarla ilgili olarak ‘olumlu eleştiri’ ve ‘destekler ifadelere’ de sıklıkla yer verdiği görülmüştür.

Araştırma kapsamında, BM ve İİT örgütlerinde Erdoğan tarafından gerçekleştirilen konuşmalarla alakalı olarak oldukça fazla sayıda (111-103) habere yer verildiği görülmüştür. Ancak TK örgütünde Erdoğan tarafından gerçekleştirilen konuşmalara yönelik az sayıda (28) haberlere yer verildiği görülmüştür. Bu farkın iki temel nedeni vardır. Birinci neden, BM ve İİT örgütlerinde 10'ar adet, TK'de ise 3 adet konuşma ele alınmış olmasıdır. Bu bakımdan analiz edilen haber sayısı TK'de daha azdır. İkinci neden ise örneklem olarak seçilen gazetelerin TK örgütündeki konuşmalara yönelik olarak haberlerin hacimsel küçüklüğüdür. Araştırma kapsamında ele alınan BM, İİT ve TK örgütündeki konuşmalara yönelik haberler analiz edildiğinde, TK örgütündeki Erdoğan'ın konuşmalarına yer verilen haberlerin birkaç satırla sınırlı kalırken, diğer platformlardaki Erdoğan'ın konuşmalarına oldukça geniş yer verildiği görülmüştür. Bu durumun temel nedeni ise TK örgütünün diğer örgütlere göre oldukça yeni olması ve uluslararası arenada diğer örgütlere göre daha çok az etkisi bulunmasından kaynaklanmaktadır. Bu bağlamda, Erdoğan'ın konuşmalarının Türkiye basınında yer almasını etkileyen en temel kriterin: "Türkiye'yi ilgilendiren konular olması" şeklinde görünse de Erdoğan'ın "konuşma yaptığı uluslararası örgütün" dünya siyasetindeki gücü ve konumunun da son derece etkili olduğunu belirtmek gerekir.

Çalışma boyunca elde edilen bilgiler göz önüne alındığında Cumhurbaşkanı Erdoğan tarafından ilgili platformlarda gerçekleştirilen konuşmaların Türkiye basınında oldukça geniş yer edindiği görülmüştür. Aynı zamanda örneklem olarak seçilen gazetelerin haberleri sunma nitelikleri göz önüne alındığında ise her gazetenin kendi çizgisi göz önünde bulundurarak konuşmaları haberleştirdiği görülmüştür.

ÖNERİLER

Bu çalışma sürecinde Türkiye'de basım yapan ulusal gazetelerin genelinin Erdoğan'ın uluslararası platformlardaki konuşmalarına geniş yer verdiği görülmektedir. Ayrıca gazetelerin Erdoğan'ın konuşmalarına yer verirken kendi çizgilerine de dikkat ettikleri söylenebilir. Bu bakımdan da Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın konuşmaları üzerine çalışmalar yürütmek isteyen araştırmacılar, araştırmalarını kurgularken bu sonuçları göz önünde bulundurması gerekmektedir.

Bu çalışma, Erdoğan'ın uluslararası örgütlerde gerçekleştirdiği konuşmaların tamamını veya belli bir kısmını uluslararası platformlar özelinde inceleyen ilk çalışma olması bakımından önemlidir. Ayrıca Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın uluslararası örgütlerde gerçekleştirdiği konuşmaların Türkiye iç basınında yer alma durumunu 18 adet gazete gibi çok geniş bir örneklem üzerinden ele almış olması bakımından da önemli bir çalışmadır.

Bu araştırma boyunca elde edilen veriler göz önüne alındığında, Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın özellikle uluslararası düzeyde gerçekleştirdiği konuşmalarını incelemek isteyen araştırmacıların, araştırma kapsamlarını belirlerken BM gibi her anlamda etki alanı geniş kuruluşları araştırmalarına katması araştırma sonucunda elde edilecek verilerin zenginliği açısından önemli olacağı düşünülmektedir.

ETİK METNİ

Bu makalede dergi yazım kurallarına, yayın ilkelerine, araştırma ve yayın etiği kurallarına, dergi etik kurallarına uyulmuştur. Makale ile ilgili doğabilecek her türlü ihlallerde sorumluluk yazarlara aittir.

Yazar(lar)ın Katkı Oranı Beyanı: 1. Yazar katkı oranı % 50, 2. Yazar katkı oranı %50'dir.

KAYNAKÇA

- Akdağ, M. (2020). Siyaset ve İletişim Bağlamında Siyasal İletişimin Kavramsal Çerçevesi. Akgül, M. ve Başarır, M. (Ed.), *Siyasal İletişim Yazıları*. (ss. 9-28), Palet Yayınları.
- Alkan, Y. S. (2018). Gizli Demokrasi: Temsili Demokrasi Krizi ve Doğrudan Demokrasi Talebi Arasındaki İlişkiye Yönelik Bir Görüş. *Akdeniz İİBF Dergisi*, 18(2018 Özel Sayısı), 23-43.
- Arıkan, R. (2011). *Araştırma Yöntem ve Teknikleri*. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Aziz, A. (2011). *Siyasette Etkili İletişim Teknikleri*. Başlık Yayın Grubu.
- Aziz, A. (2019). *Siyasal İletişim*. Nobel Yayınları.
- Başarır, M. (2019). Siyasal İletişim Sürecindeki Metaforik Üsluba İlişkin Betimleyici Bir Çalışma. *Erciyes İletişim Dergisi*, 6(1), 625-640. <https://doi.org/10.17680/erciyesiletisim.426267>
- Başarır, M. (2020). "Siyasal İletişimde Üslup: Edebi Alandan Siyasi Alana Bir Uyarılma". M. Akgül ve M. Başarır (Ed.). *Siyasal İletişim Yazıları*. (ss.111-129), Palet Yayınları.
- Bilgin, N. (2014). *Sosyal Bilimlerde İçerik Analizi Teknikler ve Örnek Çalışmalar*. Siyasal Kitabevi.
- Bozduman, M.A. (2020). Geçmişten Günümüze Siyasi Liderliğin Teorik Olarak Gelişimi. *ESAM Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1(2), 261-283.
- Coşkun, A. (2014). *İbn Sînâ Felsefesinde Retorik*. Litera Yayıncılık.
- Çağlar, N. ve Köklü, P. H. (2017). Yeni Medyanın Siyasal İletişim Aracı Olarak Kullanımı: Siyasal Partilerin Resmî Web Sitelerine Yönelik Bir Araştırma. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 5(1), 148-173.
- Çağlar, N., & Asıgbulmuş, H. (2017). X Ve Y Kuşaklarının Siyasal Davranışında Sosyal Medyanın Etkisi: Gaziosmanpaşa İlçesinde Bir Araştırma. *Journal of Suleyman Demirel University Institute of Social Sciences*, 29(4). 85-112.
- Geçer, E. (2016). Siyasal İletişim ve Din: Birlikteliğin İmkân. *Aksaray Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Dergisi*, 3(6), 273-288. <https://doi.org/10.30523/mutefekkir.284536>
- Gökçe, O. (2006). *İçerik Analizi Kuramsal ve Pratik Bilgiler*. Siyasal Kitabevi.
- Güngör, N. (2015). *İletişime Giriş*. Siyasal Kitabevi.
- Heywood, A. (2015). *Siyasetin Temel Kavramları*. (Çev. H. Özler), Adres Yayınları.
- Karadal, H. ve Eser, F. ve Saygın, M. (2014). Kaynak Bağımlılığı Üzerine Yapılan Çalışmaların İçerik Analizi Yöntemiyle İncelenmesi. *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 6(2), 12-24. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/oybd/issue/16344/171156>

- Lilleker, D.G. (2013). *Siyasal İletişim: Temel Kavramlar*. (Çev. A. Altın, A. Nas, B. Ekşi, K. Bölükbaş, K. Mammadlı, S. Midilli, F.M. Tunç, S.N. Mustafa ve Y. Göksun), Kaknüs Yayınları.
- Oğuz, C. (2018). "Türkiye’de Siyasi Liderlere Takılan Lakapların Siyasal İletişim Açısından İncelenmesi". *Research Studies Anatolia Journal*, 1(2), 84-94. <https://doi.org/10.33723/rs.421645>
- Özdemir, M. (2017). *Hitabet-Güzel ve Etkili Konuşma Sanatı*. Altınordu Yayınları.
- Özsoy, O. (2009). *Seçim Kazandıran Siyasal İletişim*. Pozitif Yayınları.
- Tokgöz, O. (2008). *Siyasal İletişimi Anlamak*. İmge Kitabevi Yayınları.
- Ülkü, G. (2004). "Söylem Çözümlemesinde Yöntem Sorunu ve Van Dijk Yöntemi", Dursun, Ç. (Der.), *Haber-Hakikat ve İktidar İlişkisi*, Elips Yayınları.
- Yazıcı, T. ve Karlı, İ. (2016). *Bilgi Toplumunda Teknoloji, Medya ve Siyaset*. Volga Yayıncılık.
- Yılmaz, R., Altıok Gürel, P. ve Fırlar, N. (2014). "Dil, Söylem ve Liderlik". P. Altıok Gürel ve R. Yılmaz (Ed.), *Liderlik ve Çağdaş Boyutları*. (ss. 245-264) Derin Yayınları.
- Yılmaz, R. ve Şahin, A. (2014). "Liderlik Tipolojileri Üzerine Bir İnceleme". P. Altıok Gürel ve R. Yılmaz (Ed.), *Liderlik ve Çağdaş Boyutları*. (ss. 1-33), Derin Yayınları.
- Yolcu, T. (2019). "Türkiye’de Siyasal Kültür ve Siyasal Liderlik Anlayışının Temelleri Üzerine Genel Bir Değerlendirme". *Ömer Halis Demir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 12(1), 93-106. <https://doi.org/10.25287/ohuiibf.440003>